

Objectors i insubmissos: cinc testimonis



Jean Canimas

La professionalització de l'horror

Si començava així:

Ens trobàvem en un pis del carrer Orient on tot es confonia feliçment: llargues discussions polítiques, innovadores experiències amoroses, planificació d'accions contra els militars, programació del servei civil a les Pedreres, escoltar Jorge Cafrune mentre en Toni Font, el primer objector de consciència que vaig conèixer, tornejava el fang... esdevindria un diari íntim que ben segur no assoliria el nivell literari que podria reclamar la vostra atenció.

Si ho feia així:

El moviment d'objectors de consciència de Girona érem una mena de gandhis a la catalana: pels il·lustrats de les classes mitjanes, que havien estudiat a fons el període republicà espanyol i sabien el que ens hi jugàvem, érem uns cànids que desestabilitzàvem el que costava tant d'enderrocar o construir i, pels que havien optat per dirigir el moviment obrer, érem uns ingenus de consignes petitburgeses... esdevindria una mena de mirada que es voldria sociològica i no és ben bé això el que se'm demana ni ara tinc ganes de fer.

¿Com donar testimoni del que fou, ja perdut per sempre? El que fou per a un —més encara als divuit anys— és un cistell carregat de records i passions, de posicionaments que ara es mantenen i després es canvien quan els fem cavalcar en la il·lusió d'un temps que avança. Ens diran que, sobre aquest temps que corre cap a millor, no només hem aconseguit el dret a l'objecció de consciència, que requereix de la desagradable negativitat per exercir-lo (dir no al servei militar), sinó que l'hem traspassat i haurem assolit, d'aquí a molt poc, la positivitat sobre la que semblen trobar-se més a gust els drets (aquell: sí, vull... formar part de l'exèrcit). En aquest procés de conquesta, que avui dretes i esquerres celebren, hi ha poques veus que portin la contrària en el que hi pot haver d'engany en tanta complaença. Potser la millor manera de donar testimoni del que fou sigui, vint-i-tres anys després, gratar en aquesta direcció.

Abans, però, permeteu-me un breu frontispici: del que fou en donen avui puntual testimoni moviments i accions que ens sorprenden tal com ho férem nosaltres amb els nostres pares i amb el funcionari de l'Ajuntament de Girona quan li vam dir que no volíem anar a la mili. El que fou ressona aquí i allà i només cal tenir orelles per escoltar-ho (uns joves que no volen treballar, uns aturats que omplen els carros del supermercat sense pagar...). Ja no té res a veure amb l'objecció de consciència ni amb la insubmissió al servei militar. Tot i això, vegin-me aquí, prenent-los aquest espai en un exercici potser impossible, potser per vanitat o potser perquè són moviments o accions als que cap revista de paper setinat i pulcra composició els ha de dedicar un monogràfic fins d'aquí a uns anys.

Si es donés el cas d'algú que gaudís del tresor de la rebel·lia eterna, tal vegada l'única brúixola en el món tal com d'ençà fa tant temps se'ns presenta, el 1977 era un bon moment per declarar-se objector de consciència, deu anys més tard ho era per fer-se insubmís i avui ho fóra potser per reclamar l'obligatorietat del servei militar per a tothom. En la nostra desobediència ingènua o cànida, l'objecció de consciència i més tard la insubmissió tocaven això que en diuen pilars fonamentals de la societat: la força com a factor de dissuasió o d'imposició i aquest reconfortant «sempre ha estat així» en el que els humans trobem consol. Avui es fa evident que l'objecció i la insubmissió ja no juguen aquest paper i que objectors i militars s'han trobat i avancen al mateix pas.

Fora de casos comptats, sembla que la majoria de les persones pensa que l'exèrcit, així, en singular, és de difícil fonamentació i hom parla d'exèrcits com a mal necessari per evitar-ne de majors,

sempre provocats per «l'altre» (l'altre exèrcit, l'altre cultura que té un exèrcit, l'altre interès que té un exèrcit...). No és aquí el moment d'esbrinar el tipus de relacions, de conflictes i de resolució de conflictes que mantenim amb l'altre o fins i tot el mateix procés que tenim de construcció d'això que anomenem «l'altre», tot i que aquests dies en tenim, de nou, un trist exemple amb Milosevic, amb l'OTAN, amb el desplegament que en fan els mitjans d'informació de masses, amb l'ésser serbi, albanokosovar o català. L'objecció de consciència i la insubmissió foren, en els seus inicis, un moviment de desobediència i de rebel·lió contra això i no pas, tal com després ha esdevingut,

la lluita pel reconeixement d'un dret per a aquells que el volen exercir en temps de pau, mentre les societats i els seus estats es reserven el dret a resoldre a patacades els conflictes i a cridar a tothom quan faci falta.

La confrontació inicial entre objectors i militars s'ha resolt amb una separació de conveniències desitjada per ambdues parts i en la qual tothom hi ha sortit guanyant. Un divorci perfecte: uns han conquerit un dret; altres no hauran de deixar els estudis, o la feina, o l'atur, o la casa; al fill de la mare no li caldrà anar a fer el soldat si no en té ganes; si es reparteix pols bèl·lica, en la primera batuda només s'empolsegarà qui hagi volgut anar a l'era; els militars tenen la joguina més preuada: un exèrcit professional, de gent capaç i preparada; el poder legislatiu i executiu hi ha guanyat vots i feina per a les properes legislatures (caldrà legislar, gestionar, professionalitzar, destinar recursos, presentar i prometre programes...). És ben cert que és un mèrit de molts: de l'adveniment de la democràcia i les seves noves formes de cohesió social; del paper de l'opinió pública per mantenir els governants; del nou ordre mundial i les seves noves formes d'intervenció bèl·lica; de la importància de la superioritat militar tecnològica davant de la numèrica... En aquest procés cap a millor, la guerra de Les Malvinas (1982) possiblement va fer més per l'objecció de consciència que totes les encadenades davant dels governs militars. Respondre a la pregunta ¿Com ha estat possible que un exèrcit molt nombrós, que envaeix una illa a pocs quilòmetres del seu territori, no pot defensar-la d'un altre de més petit que ve d'un país situat a l'altre



Joan Canimás fent el servei civil al barri de les Pedreres de Girona

Encadenats davant les casernes del carrer Emili Grahit. Al fons, Toni Font.



costat de món? devia ser un exercici obligat a les acadèmies militars de l'exèrcit espanyol.

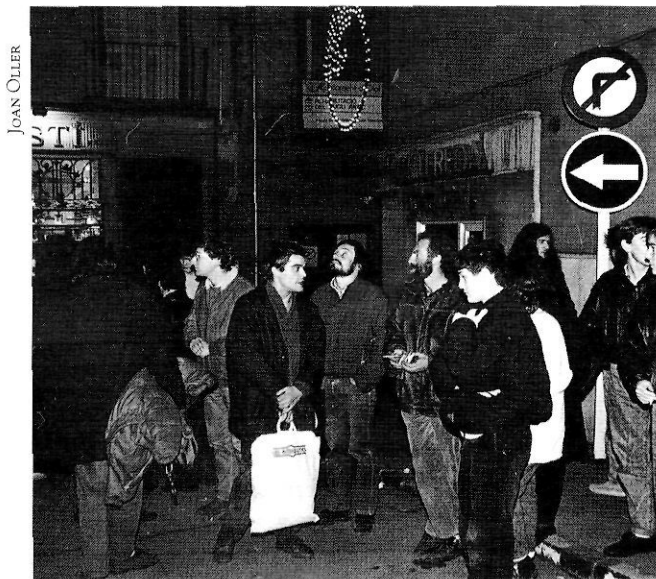
Vint-i-tres anys després no veig el reconeixement del dret a l'objecció de consciència ni com a conquesta ni com a desconstrucció dels aparells i veritats que fonamenten i mantenen l'ordre mundial, ans el contrari. En el pas a la modernitat, l'obligatorietat de tothom a fer el servei militar es va veure com un factor de progrés democràtic. En la postmodernitat, hem retornat a un exèrcit de mercenaris i també es veu com un factor de progrés democràtic. La qüestió no rau només en quins sectors de la població seran cridats a defensar els interessos de la majoria, de la minoria o d'Espanya, sinó en el manteniment i adaptació de la potència bèl·lica a la nova era i en el perfeccionament de l'horror.

En un exercici també impossible, si avui a les deu del vespre hi hagués reunit al carrer Orient per preparar la marxa a peu fins al castell de Figueres i reclamar la llibertat dels objectors de Can Serra i avisar l'entranyable advocat Antoni Pelegrí i telefonar al MOC de Barcelona i veure la noia de cabells llargs i recuperar per uns instants la bonhomia d'en Toni Font i... canviaríem l'ordre del dia i el mateix nom del grup. Perquè anar a l'exèrcit com a professionals de la desobediència i de la desconstrucció dels pilars fonamentals que les societats i els seus estats han fornit per a la defensa i la resolució dels conflictes, esdevindria una bona sorpresa davant tanta complaença i complicitat a dreta i esquerra.

Gabriel Alcalde
Manel Compte
Albert Nebot

La mili no mola

El títol que hem triat és una de les moltes frases utilitzades en la dècada dels 80 per a reivindicar l'objecció de consciència. En aquells anys, una característica de molts dels objectors era la seva procedència o la seva vinculació amb moviments associatius i reivindicatius de caràcter divers: cristians, independentistes, de barris (a Barcelona), ecologistes, llibertaris... Tot i les diferències en les estratègies de lluita i en les vies de solució que es proposaven (servei civil alternatiu, servei civil com un primer pas, o «cap servei, ni civil ni militar»), els objectors coincidien en uns posicionaments ideològics marcadament antimilitaristes i en la utilització de la via de la desobediència civil. Eren els anys previs a la publicació de la Llei d'objecció de consciència i el moment en què els objectors estàvem en situació de *incorporación aplazada*. A la Garrotxa, molt a principi dels 80, devíem ser una desena. Eren uns moments en què socialment l'objecció era encara una posició no acceptada obertament; encara es temia l'estament militar.



Acció contra la Llei d'objecció i el servei militar a Olot, l'any 1988.

Són els anys en què a la Garrotxa, com en molts altres llocs, els objectors participaven i promovien associacions de caràcter antimilitarista. Varen aparèixer (i desaparèixer al cap de ben poc) el Grup Antimilitarista, el Comitè pel Desarmament o el Grup per la Pau. Aquests grups varen traslladar a Olot lluites i reivindicacions que s'impulsaven a escala general a l'Estat. La campanya anti-OTAN, amb la convocatòria d'un *Referèndum Popular* a Olot (1984), o la campanya *Olot municipi desnuclearitzat* (1983-84) amb la presentació a l'Ajuntament d'Olot d'una proposta avalada per un miler de persones i una vintena d'associacions de la ciutat, a la qual el consistori va fer una enorme finta, la Setmana per la Pau (1984), la Tardor pel Desarmament (1983), una proposta de «desmilitarització» de l'Ajuntament d'Olot, campanyes per Nadal contra les joguines bèl·liques...

A la Garrotxa, gaire organitzats els objectors no ho estàvem pas en els anys 80 però sí, almenys mínimament, estàvem coordinats entre nosaltres i connectats amb el MOC, a través, la majoria de les vegades, de l'activisme de l'Agustinet d'Espolla. Tot i la mínima organització, es realitzaren algunes activitats que portaren a Olot campanyes d'abast estatal relacionades amb el moviment de l'objecció. Per exemple, les campanyes de devolució col·lectiva de les cartilles militars, tant si s'estava pendent d'incorporació com si ja s'havia fet la mili. Les campanyes d'objecció fiscal en les quals es treia de les declaracions de la renda la proporció que el govern destinava en els seus pressupostos al ministeri de Defensa i s'enviava la quantitat resultant a associacions que treballassin per la pau i el desenvolupament dels pobles (1985...). La campanya en contra la Llei d'objecció de consciència amb la declaració col·lectiva de negar-se a explicar la motivació, de no acceptar el «Consejo Nacional de la Objeción de Conciencia» i d'objecció al servei civil (1985). O la participació en la campanya «Insubmissió. La llei d'objecció és un càstig. Desobeïm-la», organitzada pel MOC (1988).